

УДК 339.732.4

DOI 10.33244/2617-5940.1.2019.125-144

Ковальчук Н. І., Ковальчук В. М.

ІСТОРИЧНІ ТА СУЧАСНІ АСПЕКТИ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ

У статті охарактеризовано етапи, механізми, сучасний стан, проблематику переваги співпраці України з Міжнародним валютним фондом, окреслено цілі та тенденції розвитку відносин з МВФ, розкрито підстави щодо подальшого їх вдосконалення. З викладеного матеріалу можна зробити висновки, що подальше співробітництво України з Міжнародним валютним фондом повинно базуватися на проведенні глибоких структурних реформ і сприятиме стабілізації економіки, що відмова від кредитних послуг МВФ згубно вплине на стабільність української економіки. При виборі інструментів взаємовідносин з МВФ необхідно враховувати особливості сучасної економіки нашої країни і спиратися на накопичений власний досвід і досвід інших держав.

Ключові слова: міжнародні фінансові інститути, міжнародне фінансове співробітництво, програма stand-by, програма Extended Fund Facility (EFF), кредити, транш, стратегія співпраці України з МВФ.

Ковальчук Н. И., Ковальчук В. М.

ИСТОРИЧЕСКИЕ И СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ СОТРУДНИЧЕСТВА УКРАИНЫ С МЕЖДУНАРОДНЫМ ВАЛЮТНЫМ ФОНДОМ

В статье охарактеризованы этапы, механизмы, современное состояние, проблемы и преимущества сотрудничества Украины с Международным валютным фондом, определены цели и тенденции развития отношений с МВФ, раскрыты основания для дальнейшего их совершенствования. Из изложенного материала можно сделать выводы, что дальнейшее сотрудничество Украины с Международным валютным фондом должно базироваться на проведении глубоких структурных реформ и способствовать

стабилизации экономики, что отказ от кредитных услуг МВФ пагубно повлияет на стабильность украинской экономики. При выборе инструментов взаимоотношений с МВФ необходимо учитывать особенности современной экономики страны и опираться на накопленный собственный опыт и опыт других государств.

Ключевые слова: международные финансовые институты, международное финансовое сотрудничество, программа stand-by, программа Extended Fund Facility (EFF), кредиты, транш, стратегия сотрудничества Украины с МВФ.

Kovalchuk N. I., Kovalchuk V. M.

HISTORICAL AND CONTEMPORARY ASPECTS OF UKRAINE'S ACCESSION WITH THE INTERNATIONAL EXCHANGE FUND

The article describes stages, mechanisms, current status, challenges and benefits of cooperation between Ukraine and the International Monetary Fund. It also outlines goals and trends in relations with the IMF as well as reveals grounds for further improvement. From the laid out material it can be concluded that further cooperation between Ukraine and the IMF should be based on an in-depth structural reforms and contribute to economic stabilization and rejection of IMF credit services will affect adversely on the stability of the Ukrainian economy. When choosing the tools of relations with the IMF, it is necessary to take into account the peculiarities of our country's modern economy and rely on its own experience and experience of other states.

Key words: international financial institutions, international financial cooperation, stand-by program, Extended Fund Facility (EFF) program, loans, tranche, strategy of Ukraine's cooperation with the IMF.

Постановка проблеми. Нівелювання фінансово-економічних кордонів між країнами, активізація міжнародного руху капіталів, сучасні

тенденції міжнародного валютно-фінансового співробітництва все більше активізують роль міжнародних фінансових організацій, оскільки їхні функції зводяться до створення та регулювання умов світового економічного порядку з метою збереження балансу фінансово-економічної рівноваги у світі, до стабільності контролю у функціонуванні валютної системи, акумулювання у світовому масштабі тимчасово вільних коштів і їх розподіл між країнами-позичальниками.

Міжнародні організації є дієвим регулятором міжнародних відносин в економічній сфері. Їх значення як інституційних одиниць міжнародної економіки дедалі зростає. Фінансове співробітництво з міжнародними інституціями є потужним джерелом й ефективним інструментом розвитку національної економіки.

В перші роки незалежності Україна почала активно налагоджувати контакти з іншими країнами і як наслідок долучатися до міжнародних організацій. Наразі Україна також бере активну участь у всіх напрямках діяльності ООН, найважливішими з яких є підтримання міжнародного миру та безпеки та зміцнення верховенства права у міжнародних відносинах, розвиток співробітництва у вирішенні проблем соціально-економічного та гуманітарного характеру, забезпечення прав людини[9].

Сучасний стан розвитку України пов'язаний зі значними викликами зовнішнього та внутрішнього характеру. Результатом фінансово-економічної кризи стали проблеми платіжного балансу, зниження ВВП, девальвація національної валюти, значне скорочення сировинних доходів, стрімке падіння індексу промислового розвитку, зростання інфляції, масове безробіття, відсутність соціальних гарантій, крах банківської сфери, скорочення можливостей доходів регіонів. Все це посилено політичною нестабільністю в зв'язку з тимчасовою втратою контролю над частиною території країни у поєднанні з різким зростанням витрат бюджету, необхідністю збільшення фінансування оборони країни [7].

Зараз, коли України знаходиться в стані кризи, нагального вирішення

потребує питання щодо знаходження ресурсів на зовнішньому ринку. Пошук шляхів розширення міжнародного фінансового співробітництва України набуває особливої актуальності, що пов'язано з необхідністю забезпечення національної економіки необхідною кількістю фінансових ресурсів через недостатність коштів на українському ринку [6].

Україна з метою уникнення дефолту звернулася по допомогу до міжнародних фінансових організацій, зокрема Міжнародного валютного фонду (МВФ) [7].

На сучасному етапі співробітництва основним партнером України, який відіграє важливу роль у кредитуванні її подальшого розвитку та навіть її існуванні, є Міжнародний валютний фонд. Законодавчо всі етапи регулювання взаємодії України з МВФ затверджені в ряді постанов Кабінету Міністрів України та законодавчих актів, а також в Стратегії співробітництва з МВФ [1].

Помітний економічний потенціал країни на сьогодні частково реалізується саме за допомогою тісної співпраці з МВФ в багатьох напрямках [6]. Враховуючи те, що Україна є державною, яка прагне проявляти себе на світовій арені, але попри економічну кризу вимушена сконцентровувати зусилля на її подоланні, неоднозначне питання співробітництва з такою міжнародно-фінансовою організацією як МВФ є досить актуальним.

Беручи до уваги нестабільність української економіки та глибоку економічну кризу, що розпочалась з моменту здобуття незалежності, питання кредитування України з боку МВФ піддавалось чисельним засудженням і схваленням [9].

Проти співробітництва з МВФ висловлювались безліч експертів та політичних діячів, пов'язуючи економічну нестабільність саме з кредитами МВФ [9], та доводили, що фінансова заборгованість перед цими установами робить економіку країни вразливою, залежною від іноземних кредиторів [6].

Залучення коштів від МВФ має неоднозначний вплив як на економіку

так і на політичний стан країни, що спонукає до дискусії науковців, експертів та громадкість щодо необхідності співпраці з МВФ, її оцінки та подальшого поглиблення відносин[7].

Чи потрібне Україні співробітництво з МВФ? Чи повністю країна використовує потенціали, які відкриває членство в цьому міжнародному інституті? Кошти, взяті в позичку, йдуть на оздоровлення економіки чи проїдаються?

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання співробітництва України з міжнародними фінансовими інститутами постійно перебували і продовжують залишатись в центрі уваги політиків, вчених, урядовців. В останні роки економічні відносини України та МВФ є одним з найбільш важливих питань, яке обговорюється широким колом аналітиків та науковців. Серед дослідників, які займалися аналізом відносин між МВФ та Україною слід виділити: Шатковського А.О., Круглик С., О. Єременко, Салтинського В.В.

Проблеми та перспективи розвитку, а також діяльність міжнародних фінансових організацій знайшли своє відображення в роботах багатьох українських дослідників, серед яких Базилевич В. Д., Білорус О. Г., Боринець С. Я., Гальчинський А. С., Єщенко П. С., Лютий І. О., Наконечна Ю. Л., Пешко А. В., Рязанова Н.С., Філіпенко А. Д. та ін. Серед іноземних науковців, що розробляють дану тематику, слід відзначити Л. Бальцеровича, Т. Едісона, А. Зіденберга, Т. Кілліка та ін. Проте, важливо зазначити, що, незважаючи на значний обсяг накопичених у цій сфері знань, деякі питання щодо співробітництва мають суперечливий і дискусійний характер, адже одні експерти висловлюють думки, що країна неповністю використовує можливості, які відкриває членство в тих чи інших міжнародних організаціях з точки зору ефективності та результативності. Інші заперечують це твердження [6].

Мета статті. Основною метою дослідження є визначення сутності,

ролі, переваг і недоліків співробітництва Міжнародного валютного фонду та України в сучасних умовах, узагальнення результатів співпраці України з МВФ в умовах сучасної політикоекономічної та воєнної кризи, аналіз механізмів та умов фінансування [6].

Виклад основного матеріалу. Міжнародний валютний фонд – відносно молода організація, він був утворений у 1945 році рішенням валютно-фінансової конференції ООН [8].

Мета діяльності - сприяння монетарному співробітництву та торгівлі, забезпечення фінансового зростання та збільшення зайнятості населення. МВФ є спеціалізованою установою ООН із дуже широкою автономією [10].

Загалом до організації входять 189 країн, голоси під час ухвалення рішень про виділення коштів розподіляються пропорційно частці держави в капіталі Фонду. Вирішальний голос мають США[8].

Для кожної держави – члена МВФ встановлюється квота, спеціальних правах запозичення (СПЗ) та визначається її сума. Величина цієї квоти залежить від економічного розвитку країни і визначається Радою директорів МВФ. Квота визначає для країни-члена кількість голосів у МВФ, ліміти доступу до фінансових ресурсів МВФ та частку в розподілі С– одиниці обліку МВФ.

Наразі МВФ є одним із головних фінансових партнерів України [10]. Україна приєдналася до Фонду в 1992 році, коли парламент ухвалив закон "Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку і Багатостороннього агентства з гарантування інвестицій"[8].

Україна є членом Міжнародного валютного фонду після підписання 3 вересня 1992 року Статуту МВФ [10]. Починаючи з 1994 р. Україна отримує від МВФ кредити Stand-by, частина цих коштів була направлена на фінансування дефіциту платіжного та торговельного балансів, а також поповнення золотовалютних резервів країни [4].

Серед основних цілей співробітництва варто відзначити стабілізацію української фінансової системи, проведення структурних реформ та створення фінансового підґрунтя для сталого економічного розвитку. Загалом завдання МВФ в Україні полягають у відновленні фінансової спроможності шляхом практичних рекомендацій з приводу найбільш ефективного впровадження реформ. Щоправда фахівці вважають, що рекомендації МВФ є занадто прямолінійні, «стандартні» та консервативні[10].

Основним напрямом використання кредитів МВФ було надання кредитів Міністерству фінансів України для обслуговування зовнішнього боргу, фінансування дефіцитів платіжного та торговельного балансів. Формування, у тому числі, завдяки позикам МВФ, валютних резервів НБУ повинно було підтримати стабільність національної валюти, успішно провести грошову реформу, ввести з часом повну конвертованість гривні за поточними операціями [6].

Взагалі співробітництво України та МВФ відбувається поетапно, економісти виділяють наступні етапи:

1-й етап 1994-1995р.р.: Програма передбачала виділення \$763,1 млн для підтримання переходу від планової економіки до ринкової. До завдань входили зниження темпів інфляції, зменшення різниці між офіційним і ринковим обмінними курсами, підвищення реальних процентних ставок. Були перераховані два транші: \$392 млн наприкінці 1994 року і \$392 на початку 1995-го. Україна виконала більшість рекомендацій Фонду, особливо щодо посилення фінансової політики. У перші місяці 1995 року інфляція трохи сповільнилася, експорт зріс, обмінний курс стабілізувався.

2-й етап 1995-1998р.р.: Метою цієї програми було уповільнення інфляції до 1% на місяць, для чого уряд повинен був скоротити дефіцит бюджету до 3,3% від ВВП, наростити імпорт, а також скасувати частину податкових виключень, скоротити субсидії, сповільнити падіння ВВП до 10% на рік. У підсумку інфляція дійсно сповільнилася, відбувалася приватизація,

лібералізували ціни. Але дефіцит бюджету так і не був подоланий, і уряд не виконав умови МВФ із максимальних темпів зростання грошової бази.

3-й етап 1998-2002р.р.: Україна обіцяла забезпечити 4% зростання ВВП і не перевищити 7% інфляції до 2001 року. За цією програмою Україна отримала в підсумку \$1,591 млрд, які витратили на поповнення золотовалютних резервів НБУ. Уряду країни так і не вдалося впоратися із заборгованістю щодо відшкодування ПДВ і ліквідувати податкові привілеї для великих платників податків, як того вимагав МВФ. Але у 2001 році ВВП зріс на 9,1%, втримали інфляцію на рівні 6,1%, золотовалютні резерви зросли.

4-й етап 2002-2008р.р.: У 2008 році гостра фінансово-економічна криза у світі призвела до падіння економічних показників і в Україні: ВВП упав на 15% за рік, експорт скоротився майже на 40%, майже вдвічі впав курс гривні. Уряд змушений був звернутися по допомогу до МВФ. Країна отримала три транші в загальному розмірі \$10,6 млрд. Перший транш терміново зарахували у золотовалютні резерви, частину другого і третій в повному обсязі передали безпосередньо до держбюджету.

5-й етап 2008-2013р.р.: Основними завданнями залишалися консолідація державних фінансів, відновлення стійкості банківської системи і розробка більш міцної основи грошово-кредитної політики. За новою програмою уряд отримав два транші: \$1,89 млрд і \$1,5 млрд, більша частина була перерахована безпосередньо на підтримку держбюджету.

6-й етап 2014-2015р.р.: Фонд повідомляв про згоду України на все ті ж вимоги, що і раніше: оздоровлення банківської системи, реформи в газовій сфері, скорочення бюджетних витрат. Після виділення двох траншів програма була переглянута, та залишок від суми Україна не отримала. Перераховані \$4,3 млрд дали можливість частково покрити дефіцит держбюджету – більше ніж половину суми витратили на ці цілі.

7-й етап 2015р.-теперішній час: Україна зобов'язалася завершити виведення з ринку неплатоспроможних банків, приватизувала найбільший

комерційний "ПриватБанк", висловила намір легалізувати видобування бурштину та азартні ігри, обіцяла провести пенсійну реформу, "розширивши" коридор віку виходу на пенсію, розділити тарифи на газ і його транспортування, продовжити боротьбу з корупцією, скасувати мораторій на продаж землі.

Загалом на сьогодні за цією програмою Україна отримала \$8,7 млрд [8].

Кожна нова угода з МВФ для України супроводжувались відповідними документами: Лист про наміри, Меморандум про економічну та фінансову політику, та Технічний Меморандум про взаєморозуміння між Україною та МВФ.

Листі про наміри зазвичай вказувались загальні проблеми, на вирішення яких запитувався черговий кредит, а у Меморандумі про економічну та фінансову політику розгорнутий звіт з аргументацією щодо вказаних в Листі про наміри проблеми [9]. Також кожен Меморандум про економічну та фінансову політику містив в собі певні прописані «структурні маяки» та попередні заходи, умови, по мірі виконання яких надавались би кредитні гроші. Чотирирічна програма Механізм Розширеного Фінансування (ExtendedFundFacility - EFF) обсягом 17,5 млрд.дол. є головною складовою плану Міністерства фінансів зі стабілізації економіки України та закладання підвалин для відновлення її зростання, починаючи з 2016 року [5].

Таблиця 1

Обсяги кредитування України Міжнародним валютним фондом

Період	Сума затверджена млн. СПЗ	Сума видана млн. СПЗ
1995-1996 рр.	997,3	538,65
1996-1997 рр.	598,2	598,2
1997-1998 рр.	398,92	181,33
1998-2002 рр.	1919,95	1193
2004-2005 рр.	411,6	0
2008-2010 рр.	11000	4000

Продовження таблиці 1

2010-2012 рр.	10000	2250
2014-2016 рр.	10976	3014,7
2015-2018 рр.	12348	3546

Джерело: [6]

У жовтні 2018р. Міжнародний валютний фонд і Україна досягли угоди про нову 14-місячну програму stand-by в розмірі \$3,9 мільярда. Надходження цих коштів допоможуть центральному банку збільшити валютні резерви до \$19,2 мільярда з нинішніх \$17,8 мільярда. 5 грудня Кабінет міністрів України схвалив проект меморандуму про співпрацю між Україною та Міжнародним валютним фондом [11].

Схвалено і рішення про виділення у рамках цієї програми першого траншу на 1,4 млрд доларів, Як уточнили у Міністерстві фінансів, перший транш надійшов в Україну до 25 грудня.

Рішення про подальші транші прийматиметься в травні та в листопаді 2019 року під час перегляду успіхів України у виконанні умов меморандуму. Зазначається, що ухвалена програма МВФ стала десятою для України. Виділені кошти будуть направлені на поповнення золотовалютних резервів НБУ [12]. Також можлива технічна допомога з боку МВФ, щоб зміцнити податкову адміністрацію та зробити податкову систему більш сприятливою для зростання, забезпечуючи при цьому боргову стійкість [11].

Зазначається, що програма МВФ буде зосереджена на 4 пріоритетах:

1. Продовження поточної консолідації бюджету, з метою подальшого зменшення держборгу;
2. Подальше зниження інфляції зі збереженням гнучкого режиму валютного курсу;
3. Посилення фінансового сектору, сприяння відновленню активів та відродженню банківського кредитування;

4. Просування цілеспрямованої сукупності структурних реформ, зокрема, для вдосконалення процесів адміністрування податків, приватизації та управління.

Нова угода stand-by забезпечить опору для економічної політики української влади протягом наступного року, зберігаючи останні тенденції економічного зростання та сприяючи ще більш стійкому зростанню. Разом з підтримкою Світового банку та ЄС, ця угода допоможе Україні покрити її фінансові потреби [13]. В тексті Меморандуму про економічну і фінансову політику в рамках нової програми на 2018-2020 роки можна виділити основні структурні маяки – ключові зобов'язання, які повинна виконати Україна:

1. Консолідація Державної фіскальної служби у дві окремі юридичні особи: Податкової служби та Митної служби до кінця квітня 2019 року, причому обидві служби звітуватимуть міністру фінансів.

2. Прийняти рішення щодо підвищення тарифів на теплопостачання, починаючи з 1 січня 2019 року, з урахуванням вищої оптової ціни на газ для решти теплових компаній до кінця грудня 2018 року. З 1 січня 2020 року "Нафтогаз" буде продавати газ для побутових споживачів та компаній - виробників теплової енергії за переважаючими ринковими цінами, скасування постачання за спеціальними обов'язками (PSO) відбудеться до 1 травня 2020 року.

3. Мінфін регулярно звітуватиме про прогрес у відновленні активів та у судових процесах стосовно чотирьох державних банків. Перший звіт буде опубліковано до кінця березня 2019 року.

4. Верховна Рада прийме закон про "Спліт" та повноваження НКЦБФР (№2413а 6303) до кінця березня 2019 року.

5. Призначення до ВАСУ принаймні 35 антикорупційних суддів з бездоганною репутацією та відповідними професійними навичками до кінця квітня 2019 року.

6. До кінця червня 2019 року НБУ має вжити заходи проти банків, які не відповідають вимогам щодо капіталу.

7. Завершення звіту про аудит НАБУ до кінця липня 2019 року [14].

Потрібно відмітити існування недоліків співпраці, які виникають під час розвитку кредитних відносин.

Увагу економістів привертають до себе вимоги МВФ щодо заходів, які повинна виконати Україна для одержання траншу. Найбільшого резонансу викликали соціальні вимоги: підвищення пенсійного віку для громадян, підвищення ціни на газ для населення, упорядкування пільг тощо. МВФ має право вимагати від країни-позичальника усунення тих чи інших фінансових проблем в економіці. Угода з МВФ передбачає поступове зростання тарифів на газ для населення, які зараз у чотири – дев'ять разів нижче, ніж у країнах-сусідах[9].

Серед негативних чинників впливу можна виділити:

- Стрімке зростання зовнішнього боргу України, який починаючи з 2014 року збільшився в 4 рази. Створенню негативного іміджу країни сприяє її низька платоспроможність.
- Проведення пенсійної реформи та зростання вартості комунальних платежів, спричинило масове соціальне невдоволення. Як би там не було, але фактом залишається те, що реформи по суті проводяться за гроші, які надає МВФ, що свідчить про некомпетентність влади.

Таблиця 2

Зміна показників державного боргу за 2013-2017 роки

Рік	Загальний борг		Зовнішній борг		Внутрішній борг	
	в млн. грн.	%	в млн. грн.	%	в млн. грн.	%
2013	515510,6		308999,8		206511	
2014	584114,1	+13.3	300025,4	-2.9	284089	+37.6
2015	1100564	+88.4	611697,1	+103.9	488867	+72.1
2016	1572180	+42.9	1042719,6	+70.5	529461	+8.3
2017	1929759	+22.7	1240028,7	+18.9	689730	+30.3

Джерело: [7]

Україна залишається одним з найбільших боржників МВФ, а значить найближчим часом вимушена буде виконувати вимоги МВФ щодо надання нових кредитів, в іншому разі, якщо Україна відмовиться, то не отримає подальших запланованих траншів, а значить і не зможе покривати свої старі боргові зобов'язання, через що ризикує бути визнаною країною з дефолтом[7].

Ціна на такі кредити залежить від кредитного рейтингу держави. Чим нижче рейтинг, тим більше ризик і відповідно вища ставка по кредитах. Проблема державного боргу в умовах економічної кризи, що склалася в Україні є дуже актуальною [6]. Відповідно до 18 статті Бюджетного кодексу України: загальний обсяг державного боргу та гарантованого державою боргу не може перевищувати 60% річного номінального валового внутрішнього продукту [2].

Також важливими недоліками, яких потрібно позбавитися, є нерівномірний графік погашення кредитів від МФО, що впливає на нерівномірне боргове навантаження у різні періоди часу та умови, за якими надаються кредити від міжнародних фінансових організацій. Крім того, важливим є недопущення неефективного використання коштів, використання коштів не за призначенням та неможливість реалізації проектів після припинення фінансування [6]. Головною проблемою співробітництва України та МВФ на сучасному етапі відносин є нераціональне використання коштів, отриманих в кредит. Адже переважна кількість ресурсів спрямовується саме на залатання дір в бюджеті та підтримці торгівельного балансу, а не сприяє розвитку, наприклад, секторів промисловості чи сільського господарства для реального росту економіки, збільшуючи державний борг.

Як будь-яке явище в цьому світі, кредитування від МВФ має свої позитивні сторони. Серед позитивного впливу МВФ на Україну можна виділити на ступні пункти [9]:

Отримання кредитів від міжнародних фінансових організацій має значний позитивний ефект для економіки країни. Вони сприяють

збалансуванню платіжного балансу, підтримці курсу національної валюти, поповненню валютних резервів, а також стимулюванню та здійсненні інвестицій в економіку, підвищенні конкурентоспроможності підприємств та зростанню суспільного добробуту населення [6].

На думку експертів Світового банку, без заміщення втрачених золотовалютних резервів НБУ коштами від кредиту *stand-by* та вирівнювання сальдо зовнішньої торгівлі макроекономічна стабілізація неможлива [16].

Загалом кредити МВФ не тільки забезпечують підтримку золотовалютних резервів та обслуговування зовнішніх платежів, але є важливим індикатором стабільності країни для інших потенційних інвесторів. [10].

Відсоткова ставка по кредиту EFF складає 3.05% річних. Для порівняння, середня ставка за кредитами, які активно залучала Україна впродовж 2010-2013 років, складала в середньому близько 8%. Даний кредит надається на 10 років, перші п'ять з половиною років складає пільговий період [6]. Виплати по кредиту повинні відбуватися щоквартально. Механізм Розширеного Фінансування покликаний підвищити рівень резервів Національного банку України, запобігти відтоку капіталу, посилити заходи, прийняті Урядом для стабілізації платіжного балансу країни, та допомогти Україні подолати структурні проблеми в її економіці завдяки проведенню назрілих реформ [3].

НБУ повідомляє, що відношення держборгу до ВВП за останні 2 роки знизились. Почали 2017 рік на рівні 80% боргу до ВВП, а закінчили 2018 год на рівні 65% відношення боргу до ВВП [18].

Станом на 21 грудня 2018 р. міжнародні резерви України зросли до 20,1 млрд. доларів. Зазначається, що це є п'ятирічним максимумом – востаннє такий рівень міжнародних резервів був зафіксований у січні 2014 року. Таке збільшення стало можливим завдяки надходженню траншу від Міжнародного валютного фонду на суму 1 млрд спеціальних прав запозичень (близько 1,4 млрд доларів) [19].

Співпраця з Міжнародним валютним фондом на сучасному етапі відкриває можливості для залучення фінансування від інших міжнародних фінансових установ (Світовий банк, ЄБРР, ЄІБ та інші) та урядів інших держав, в тому числі США, ЄС, Німеччини, Канади, Японії тощо. [3] співробітництво між Україною і МВФ включає як надання технічної допомоги так і запозичень за різними програмами співробітництва [15].

За кожен подальший транш Україна має виконати певні умови для його отримання, серед яких і реформування. Отже кредити МВФ стимулюють реформування в Україні. Під впливом МВФ набули чинності антикорупційні закони та розпочало свою діяльність Антикорупційне бюро, що свідчить про перші позитивні зрушення в боротьбі з корупцією в країні. Під впливом МВФ НБУ почав активно контролювати діяльність комерційних банків, проводити їх регулярні обстеження; в країні запровадили ефективну і прозору вимогу щодо декларування активів для посадових осіб високого рівня; здійснені заходи по вирішенню проблеми НАК «НАФТОГАЗ», пов'язану з її заборгованістю, внесено зміни до енергетичного законодавства, що сприяло створенню рівних правил для участі на ринку. [9].

Висновки. З викладеного матеріалу можемо дійти висновків, що співпраця України з Міжнародним валютним фондом завжди була дуже тісною і практично безперервною. Через це уряду країни слід враховувати, що умови отримання кредитів від МВФ сприяють зниженню рівня життя населення та збільшенню державного боргу, що може призвести до загрози дефолту [8].

Необхідно враховувати особливості сучасної економіки нашої країни та її нинішній стан, соціальну спрямованість державного бюджету протягом усіх років незалежності України. З іншого боку, не варто погоджуватися з тими, хто говорить, що на Україну внаслідок продовження співробітництва з МВФ очікує "шокова терапія". Позиція нашої влади спрямована на відстоювання інтересів країни і базується в тому числі на тому, що держави, які успішно коригували спочатку встановлені Фондом догмати й шаблони (за

узгодженням з керівництвом Фонду, звичайно), мали успіхи у здійсненні економічних реформ [20].

Щодо подальшого співробітництва, то партнерство є досить важливим, а відмова в наданні коштів згубно вплине на стабільність української економіки.

Для поліпшення впливу на економіку країни залучених кредитних ресурсів необхідно спиратися на досвід іноземних держав, накопичений власний досвід, а також на створення моделей можливих напрямів використання залучених коштів [6].

Вихід на траєкторію стійкого економічного зростання можливий лише у разі комбінації в розумних пропорціях інституціональних і структурних реформ (на проведенні яких робить акцент Міжнародний валютний фонд) і сучасної промислової політики. Слід гідно оцінювати роль Міжнародного валютного фонду, який не тільки сприяє стабілізації ситуації в макроекономіці та фінансах України, а й створює своєрідний тиск з метою здійснення непопулярних, але необхідних структурних та інституціональних реформ [20].

Співпраця МВФ з Україною дала поштовх реформуванню в Україні, однак потійно зростаючий борг України, викликаний кредитуванням МВФ, не підкріплюється значними досягненнями в економіці, адже кошти взяті в кредит переважно спрямовуються на організаційні реформи, а не на розвиток ключових галузей економіки. Враховуючи факти, що Україна взяла західний вектор розвитку та залишається одним з найбільших боржників МВФ, то стосунки з МВФ та України мають довгострокову перспективу.

Затвердження Міжнародним валютним фондом нової програми співпраці з Україною згладжує короткострокові фінансові ризики країни, в середньостроковій перспективі фінансова стійкість суверена, як і раніше, залежить від успішної співпраці з фондом.

Потреби України в зовнішньому фінансуванні високі й надалі тільки зростатимуть унаслідок погашення у 2019 році зовнішніх облігацій на 1,7 млрд доларів, у 2020 році - на 2,4 млрд доларів. Крім того, Україні, ймовірно,

необхідно буде продовжити співпрацю з МВФ і після закінчення 14-місячної програми, враховуючи великі виплати за зовнішнім держборгом у 2020-2021 рр. Спроможність України виконувати майбутні розрахунки за зовнішнім боргом залежатиме від успішності проходження програми співпраці з МВФ [21].

Подальша співпраця України з Міжнародним валютним фондом повинна базуватися на проведенні глибоких структурних реформах та бути спрямована на покращення внутрішньої та зовнішньої стабільності, послаблення девальвації гривні, покриття дефіциту бюджету [15].

Оскільки стосунки з МВФ, які зазнали активного розвитку починаючи з 2014 року, у своїй неоднозначності є стратегічно важливими для України, то вони вимагають постійного спостереження, а отже цей напрямок буде ще тривалий час залишатися перспективним для подальших наукових розробок [9].

Список джерел:

1. Закон України "Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 33. – С.474.

2. Бюджетний кодекс України/ [Ел.ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

3. Механізм розширеного фінансування. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news/mizhnarodne-spivrobotnictvo/mehanizm-rozshirenogo-kredituvannja>.

4. Історія співробітництва України та МВФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news/mizhnarodne-spivrobotnictvo/mvf>.

5. Річний звіт МВФ 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/ar/2016/pdf/ar16_rus.pdf

6. Мицюк С., Мегей В. Сучасний стан та перспективи співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка 12 (177) 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2016/04/177_4.pdf

- 7.Осаволук Д. П. Вінницький національний технічний університет. Співробітництво України з МВФ.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/viewFile/4698/3778>
- 8.Хникін О. П. Співробітництво України з МВФ. Вінницький національний технічний університет. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/download/5448/4521>
- 9.Манаєнко І.М., Прудкий В.В. Співпраця України з Міжнародним валютним фондом.Національний технічний університет України«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського». [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://spu.fmm.kpi.ua/article/download/106885/103611>
- 10.Винник Тетяна,Івашко Ганна-Анастасія. Етапи співпраці України з Міжнародним валютним фондом. Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cad=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEWj04s6o9-DfAhUt1>
- 11.Українська правда.МВФ підтвердив готовність працювати з Україною за програмою Stand-by. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.epravda.com.ua/news/2018/11/29/643101/>
- 12.Економічна правда. МВФ схвалив нову програму для України.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.epravda.com.ua/news/2018/12/18/643715/>
- 13.Українська правда. У МВФ оприлюднили деталі нової програми для України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.epravda.com.ua/news/2018/12/19/643716/>
- 14.Калачова Галина. Українська правда. Меморандум МВФ: які зобов'язання взяла на себе Україна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.epravda.com.ua/news/2018/12/20/643764/>
15. Нестеренко Ж. К., Шелемех Є. В.Співробітництво з МВФ: стан та перспективи. Ефективна економіка № 12, 2015.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4644>
- 16.Економічна правда. Співпраця України з МВФ: ціна питання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.epravda.com.ua/publications/2009/11/16/216180/>
- 17.Мазепа Ігор. Головне, щоб бюджет не "роздуло" після траншу МВФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.epravda.com.ua/columns/2018/11/23/642944/>
- 18.Фурса Сергій. Економічна правда. Чому політики торочать про борговий зашморг. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.epravda.com.ua/columns/2018/12/21/643814/>
- 19.Економічна правда. Міжнародні резерви України зросли до п'ятирічного максимуму. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.epravda.com.ua/news/2018/12/21/643792/>

20.Данилишин Богдан. Співробітництво з МВФ: проблеми і перспективи. ZN.ua. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://dt.ua/macrolevel/spivrobitnictvo-z-mvf-problemi-i-perspektivi-.html>

21.Фінансова стійкість України залежить від співпраці з МВФ –Fitch. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.epravda.com.ua/news/2018/12/22/643841/>.

References

1. Zakon Ukrainy "Pro vstup Ukrainy do Mizhnarodnoho valiutnoho fondu, Mizhnarodnoho banku rekonstruktsii ta rozvytku, Mizhnarodnoi finansovoi korporatsii, Mizhnarodnoi asotsiatsii rozvytku ta Bahatostoron- noho ahentstva po harantiiah investytsii // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 1992. – № 33. – S.474.

2.Biudzhetni kodeks Ukrainy/ [El.resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

3.Mekhanizm rozshyrenoho finansuvannia. Ofitsiinyi sait Ministerstva finansiv Ukrainy. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.minfin.gov.ua/news/mizhnarodne-spivrobitnictvo/mekhanizm-rozshyrenogo-kredituvannja>.

4.Istoriia spivrobitnytstva Ukrainy ta MVF [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.minfin.gov.ua/news/mizhnarodne-spivrobitnictvo/mvf>.

5.Richnyi zvit MVF 2016 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu:http://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/ar/2016/pdf/ar16_rus.pdf

6.Mytsiuk S., Mehei V. Suchasnyi stan ta perspektyvy spivpratsi Ukrainy z mizhnarodnymy finansovymy orhanizatsiiamy. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika 12 (177) 2015. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2016/04/177_4.pdf

7.Osavoliuk D. P. Vinnytskyi natsionalnyi tekhnichniy universytet. Spivrobitnytstvo Ukrainy z MVF.[Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/viewFile/4698/3778>

8.Khnykin O. P. Spivrobitnytstvo Ukrainy z MVF. Vinnytskyi natsionalnyi tekhnichniy universytet. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu:<https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/download/5448/4521>

9.Manaienko I.M., Prudkyi V.V. Spivpratsia Ukrainy z Mizhnarodnym valiutnym fondom.Natsionalnyi tekhnichniy universytet Ukrainy«Kyivskyi politekhnichniy instytut im. Ihoria Sikorskoho». [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu:<http://spu.fmm.kpi.ua/article/download/106885/103611>

10.Vynnyk Tetiana,Ivashko Hanna-Anastasiia. Etapy spivpratsi Ukrainy z Mizhnarodnym valiutnym fondom. Ternopilskyi natsionalnyi tekhnichniy universytet imeni Ivana Puliuia, Ukraina. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym

dostupu:<https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwj04s6o9-DfAhUt1>

11.Ukrainska pravda.MVF pidtverdyv hotovnist pratsiuvaty z Ukrainoiu za prohamoiu Stand-by. [Elektronnyi resurs]. – Rezhy m dostupu:<https://www.epravda.com.ua/news/2018/11/29/643101/>

12.Ekonomichna pravda. MVF skhvalyv novu prohamu dlia Ukrainy.[Elektronnyi resurs]. – Rezhy m dostupu:<https://www.epravda.com.ua/news/2018/12/18/643715/>

13.Ukrainska pravda. U MVF opryliudnyly detali novoi prohamy dlia Ukrainy. [Elektronnyi resurs]. – Rezhy m dostupu:<https://www.epravda.com.ua/news/2018/12/19/643716/>

14.Kalachova Halyna. Ukrainska pravda. Memorandum MVF: yaki zoboviazannia vziala na sebe Ukraina. [Elektronnyi resurs]. – Rezhy m dostupu:<https://www.epravda.com.ua/news/2018/12/20/643764/>

15.Nesterenko Zh. K., Shelemekh Ye. V.Spivrobitnytstvo z MVF: stan ta perspektyvy. Efektyvna ekonomika № 12, 2015.[Elektronnyi resurs]. – Rezhy m dostupu:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4644>

16.Ekonomichna pravda. Spivpratsia Ukrainy z MVF: tsina pytannia. [Elektronnyi resurs]. – Rezhy m dostupu:<https://www.epravda.com.ua/publications/2009/11/16/216180/>

17.Mazepa Ihor. Holovne, shchob biudzhet ne "rozduko" pislia transhu MVF [Elektronnyi resurs]. – Rezhy m dostupu:<https://www.epravda.com.ua/columns/2018/11/23/642944/>

18.Fursa Serhii. Ekonomichna pravda. Chomu polityky torochat pro borhovyi zashmorh. [Elektronnyi resurs]. – Rezhy m dostupu:<https://www.epravda.com.ua/columns/2018/12/21/643814/>

19.Ekonomichna pravda. Mizhnarodni rezervy Ukrainy zrosly do piatyrichnoho maksimumu. [Elektronnyi resurs]. – Rezhy m dostupu:<https://www.epravda.com.ua/news/2018/12/21/643792/>

20. Danylyshyn Bohdan. Spivrobitnytstvo z MVF: problemy i perspektyvy. ZN.ua. [Elektronnyi resurs]. – Rezhy m dostupu:<https://dt.ua/macrolevel/spivrobitnictvo-z-mvf-problemi-i-perspektivi-.html>

21.Finansova stiikist Ukrainy zalezhyt vid spivpratsi z MVF –Fitch. [Elektronnyi resurs]. – Rezhy m dostupu:<https://www.epravda.com.ua/news/2018/12/22/643841/>.

Ковальчук Надія Іванівна – викладач вищої категорії, голова циклової комісії фінансово-економічних дисциплін Ірпінського державного коледжу економіки та права (м. Ірпінь).

Ковальчук Володимир Миколайович - кандидат історичних наук, доцент.